

Afzondering moet overal een uitzondering worden

Opinie VRT-online

'De muren zijn van mousse. Er zit ook een klein raampje in deur. Zo kan de begeleiding kijken of je rustig bent'. Met deze woorden beschrijft de 10-jarige Robin de afzonderingsruimte in zijn voorziening. 'Op de muur staan vuile woorden gekrast', vertrouwt hij ons ook nog toe. Robin vertelt dat hij in afzondering moet als hij te wild is of te veel ruzie maakt.

Het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse Jeugdraad en Cachet vzw spraken met jongeren. De drie organisaties die de stem en rechten van jongeren vertolken, zijn ervan overtuigd dat er nog een te groot taboe rust op afzondering en isolatie van jongeren. Zowel bij de jongeren als de begeleiders en opvoeders. We roepen jeugdhulpvoorzieningen, kinder- en jeugdpsychiatrie en het bijzonder onderwijs op om afzonderingsmaatregelen sterk te verminderen en samen met jongeren op zoek te gaan naar alternatieven. *'Jongeren worden nog te vaak opgesloten omdat ze zich niet goed voelen of als straf. Daar moet verandering in komen', menen Caroline Vrijens (kinderrechtencommissaris), Alexandra Smarandescu (voorzitter Vlaamse Jeugdraad) en Kris Clijsters (coördinator Cachet vzw). Samen met jongeren willen ze vandaag tegen de muren van de afzonderingspraktijk botsen.*

Net als Robin komen jaarlijks heel wat kinderen en jongeren in aanraking met afzondering. Omdat ze het zelf meemaken of omdat ze het zien gebeuren bij hun leeftijdsgenoten. Het gaat om jongeren die verblijven in de kinder- en jeugdpsychiatrie of een voorziening van de integrale jeugdhulp, of om leerlingen die schoollopen in het bijzonder onderwijs. Deze jongeren hebben het niet altijd gemakkelijk. Ze zijn kwetsbaar. Dat maakt ook dat het werk van begeleiders en leerkrachten niet te onderschatten is. Zowel jongeren als begeleiders betrekken in het zoeken naar alternatieven voor afzondering is nodig.

Een kamer zonder contact

Momenten van afzondering zijn sleutelmomenten in het leven van jongeren. Momenten vol vragen en eenzaamheid. Soms van schaamte en angst. Het zijn momenten die jongeren bijblijven, soms jarenlang. Afzondering laat een impact na op kinderen en jongeren, maar ook op hun begeleiders of leerkrachten. Toch gebeurt afzondering in Vlaanderen nog te vaak. De zeventienjarige Senna verblijft door een depressie in de jeugdpsychiatrie. Ze kan het aantal keren dat ze de voorbije maand in afzondering zat, niet op haar handen tellen. *'Met de feestdagen was ik er een hele week. Ik mocht twee keer naar buiten om te douchen. Ze zeiden dat het uit voorzorg was. Maar zo lang in zo'n kleine ruimte moeten zijn, deed me alleen nog slechter voelen'*

De elfjarige Torben kent de 'ijzeren deur' van de afzonderingsruimte op zijn school heel goed. *'Soms ga ik er zelf, dan kan ik mijn boosheid wegboksen op de zitzak en blijft de deur open. Maar als ik stout was in de klas, duwen ze de deur dicht. Dat maakt me verdrietig. Ik wil niet opgesloten zijn.'*

De verhalen van jongeren leren ons echter dat afzondering ook gebeurt als straf als jongeren agressief zijn of zich niet naar de regels gedragen. Afzondering beukt in op de integriteit van jongeren en kan nooit een straf of opvoedende maatregel zijn.

Nochtans schrijven (inter)nationale richtlijnen en verdragen, waaronder het Kinderrechtenverdrag, dat afzondering enkel kan als uiterste maatregel, als alle alternatieven uitgeput zijn én als de jongere of zijn omgeving in acuut gevaar is. En dat afzondering enkel kan in een veilige en menswaardige ruimte. Waarom deze ruimte bijvoorbeeld niet samen met jongeren inrichten?

Botsen tegen muren

Jongeren missen vooral nabijheid en contact tijdens momenten van afzondering. Ze botsen letterlijk tegen muren. Over dat gevoel van onmacht vertelt de zeventienjarige Lotte ons; *'Ik bonkte minutenlang met mijn vuisten tegen de muur. Ik schreeuwde. Niemand kwam. Waarom laten ze je alleen als je zo slecht voelt?'*

'Waarom laten ze je alleen als je zo slecht voelt?' Lotte, 17 jaar

Afzondering geeft jongeren het gevoel niet gehoord en niet begrepen te worden. De vijftienjarige Adam zegt dat het voelt *'alsof je weggestoken wordt'*. Wanneer hij over zijn ervaringen in de afzonderingsruimte praat, zegt hij vooral menselijk contact te missen. *'Als je je slecht voelt, moet je niet alleen zijn. Dan heb je net mensen nodig die bij jou zijn. Helemaal alleen opgesloten zijn met alle shit in je hoofd maakt het ongelooflijk zwaar', besluit hij.*

Studiedag Sleutelmomenten

We organiseren samen deze studiedag en nodigen professionals en beleidsmakers uit, voorzien van aanbevelingen onder onze arm waarmee ze aan de slag kunnen.

Jongeren hebben eigen manieren om tot rust te komen, geef die een plaats

We willen dat voorzieningen en scholen met een open blik naar hun organisatie kijken en jongeren beter informeren over alle mogelijke manieren die er zijn om tot rust te komen. Vandaag botsen nog veel jongeren op regels of organisatiestructuren om hun eigen manieren van tot rust komen te benutten. Lotte vertelt ons bijvoorbeeld dat ze graag naar muziek luistert, maar dat dit enkel mag op de verplichte kamermomenten over de middag en 's avonds tussen zeven en acht. Adam sport graag om zijn gedachten te verzetten *'maar na acht uur 's avonds mag ik niet meer in de tuin. Dat zijn de regels'*.

'Voorzieningen en scholen hebben zelf de sleutels tot verandering in handen'

Afzondering moet overal uitzonderingsbeleid worden

Onze voornaamste aanbeveling is natuurlijk dat afzondering écht een uitzonderingsbeleid moet worden, overal. Het moet anders, en het kan ook anders. Heel wat voorzieningen en scholen gaan vandaag al op inspirerende wijze met jongeren aan de slag. Zij passen afzondering niet of heel zelden toe en vinden manieren om jongeren niet alleen te laten tijdens deze moeilijke momenten. Deze praktijken tonen ons dat voorzieningen en scholen zelf al sleutels tot verandering in handen hebben. Nu nog de moed vinden om het slot overal in een andere richting te draaien.

Caroline Vrijens (kinderrechtencommissaris), Alexandra Smarandescu (voorzitter Vlaamse Jeugdraad) en Kris Clijsters (coördinator Cachet vzw)

15 oktober 2019